

C L A S I C I R O M Â N I

Nicolae Filimon

CIOCOII VECHI ȘI NOI

SAU CE NAȘTE DIN PISICĂ ȘOARECI MĂNÂNCĂ

CORINT
EDUCAȚIONAL

Redactare:
Camelia Bădașcu

Tehnoredactare computerizată:
Cristina Bucuroiu, Jora Grecea

Designul copertei:
Andreea Apostol

Ilustrația copertei:
Walter Riess

Textul este reprodus după Nicolae Filimon
CIOCOII VECHI ȘI NOI,
Editura Scrisul românesc, Craiova, 1931.

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
Editurii CORINT EDUCAȚIONAL,
parte componentă a GRUPULUI EDITORIAL CORINT.

ISBN: 978-606-8668-63-5

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FILIMON, NICOLAE
Ciocoii vechi și noi / Nicolae Filimon. – București:
Corint Educațional, 2015
ISBN 978-606-8668-63-5
821.135.1-31

Dedicatie

Domnilor ciocoi!

Este mult timp de când împlu cu această nuvelă ziua și noaptea, întocmai ca Diogen*, căutând o clasă de oameni ca să le-o dedic. Am voit să fac această onoare boierilor; dar, după o gândire serioasă, mi-am schimbat hotărârea, căci deși într-această clasă s-au strecurat mulți venetici corupți și, cu toate lovirile și tentațiunile străinilor la care servă de țintă de un secol și jumătate, tot se găsesc printre dâșii bărbați cu simțăminte nobile și cu inimă de adevărați români, cari au făcut, fac și sunt convins că vor face mult bine patriei lor.

De la boieri am alergat la neguțători. Am revizuit toate stabilimentele de comerț, de la magaziile cele mari și luxoase până la maghernițele cele umilite ale precupeților. Am văzut zarafi fără capital, fanfaroni și malonești, cari sărăcesc lumea prin dobânzile lor cele nemăsurate; lipscani și bogasieri care își

---

*Diogene (413–323 î.H.) — filozof din Grecia antică, adept al școlii filozofice a cinicilor. Potrivit legendei, el locuia într-un butoi, iar ziua umbla cu o lumânare în mână, căutând un om „adevărat”. (Notele de subsol, cu excepția celor care aparțin autorului și sunt notate cu sigla „n.a.”, precum și glosarul de cuvinte din finalul volumului au fost elaborate în cadrul editurii.)

împodobesc magazinele cu marfă putredă și cu oglinzi minci-noase și, dându-și ton de mari capitaliști, ruinează societatea prin falimente frauduloase, ce se efectuează foarte lesne în țara noastră; băcani care vând rapiță în loc de untdelemn, orez îndoit cu pietricele ca să tragă mai greu la cântar și cafea amestecată cu orz și fasole. Am văzut cârciumari amestecând vinul cu apă și vânzând cu ocale cu două funduri, măcelari și precupeți vânzând cu cântare strâmbe și m-am mâhnit; căci răul este foarte mare, dar n-am găsit în acești amăgitori decât niște hoți sau ciocoiși ordinari, ieșiți din școala voastră fără diplomă de specialitate!... Am alergat prin sate și cătune, am vorbit cu țărani și tineri; ce e drept, sunt plini și ei, sărmanii, de mârșăvii până între urechi, dar n-am găsit nici între dânșii pe oamenii ce căutam. Am intrat în locașul lui Dumnezeu, am observat cu conștiință clerul înalt și pe cel proletar. Dar vai! ce dezamăgire!... Acolo unde credeam că voi găsi toiagul și traista, sacrul simbol al umilinței și pietății creștine, am găsit ignoranța întronată, invidia, mândria, lăcomia și alte păcate mortale, pe care ne oprim a le descrie, căci legea de presă, fără îndoială, ne-ar condamna la zece ani de ocnă.

Obosit de atâtea cercetări zadarnice, hotărâsem să-mi ard manuscriptul; dar tocmai când mă pregăteam să dau flăcărilor rodul ostanelilor mele de șase luni, m-am gândit și la voi, preaiubiții mei ciocoi ai condeiiului, de toate clasele și partidele, și am zis ca strămoșul nostru Pilat: „Ecce homo”, sau „Iată oamenii mei!”

Vouă, dar, străluciți luceferi ai viciilor, cari ați mâncat starea stăpânilor voștri și v-ați rădicat pe ruinele acelor ce nu v-au lăsat să muriți în mizerie; vouă, cari sunteți putrajunea și mucegaiul ce sapă din temelii și răstoarnă împărățiile și domniile; vouă, cari ați furat cu zvanțul din funcțiunile cele mici și cu miile de galbeni din cele mari, iar acum, când v-ați cumpărat moșii și palate, stropiți cu noroi pe făcătorii voștri de bine; vouă

și numai vouă dedic această slabă și neînsemnată scriere. Citiți-o cu băgare de seamă, domnii mei, și oricâte hoții îmi vor fi scăpat din vedere, însemnați-le pe un catastih și mi le trimiteți ca să le adaug la a doua edițiune.

Prolog

Nimic nu este mai periculos pentru un stat ce voiește a se reorganiza, decât a da frânele guvernului în mâinile parveniților, meniți de concepțiune a fi slugi și educați într-un mod cum să poată scoate lapte din piatră cu orice preț!...

Platon* a zis, cu două mii de ani înainte de a lua noi pana în mână ca să descriem pe ciocoi, că un om, ca să poată deveni cetățean onest, mai întâi de toate caută să fie născut bine, crescut în frica lui Dumnezeu, și din copilărie până la maturitate să trăiască înconjurat de oameni virtuoși și drepti.

Ciocoiul este totdeauna și în orice țară un om venal, ipocrit, laș, orgolios, lacom, brutal până la barbarie, și dotat de o ambițiune nemărginită, care eclată ca o bombă pe dată ce și-a ajuns ținta aspirațiunilor sale.

---

*Platon (427–347 î.H.) — filozof din Grecia antică, discipol al lui Socrate și întemeitor al școlii filozofice numite Academia.

Pepiniera în care cresc acești inemici ai onoarei și ai tuturor virtuților cetățenești este mai totdeauna casa bogatului și mai cu seamă a bogatului parvenit. Aci vine ciocoiul, umilit, și cere a servi pe boierul pentru o bucată de pâine, o cameră de dormit și un veștmânt ca să se apere de asprimea frigului.

În anii dintâi, aceste vulpi cu două picioare, care întrec în ipocrizie și vicleșug pe cele cu patru picioare din fabulele lui Esop și La Fontaine, petrec împreună cu servitorii cei îmbătrâniți în păcate de tot felul, îi studiază cu cea mai mare atențiune, încât la etatea de douăzeci de ani, ei știu foarte bine cum se fură cloșca dupe ouă fără să cârâie; cu alte cuvinte, știu cât să fure de la aprovizionarea din toate zilele, cât de la aprovizionările cele mari, cât de la arendarea moșiilor și alte mai multe tranzacțiuni ale casei boierești în care se află servind.

Știm cu toții că între slugile de la casele bogaților, ca și în toate meseriile sociale, există o ierarhie oarecare. Ciocoiul, dar, își începe uneori cariera de la postul de rânđaș, iar alteori de la lacheu ce se pune în coada trăsurei boierului; devine cu încetul sofragiu, apoi vătaf de curte, iar mai pe urmă se face și el boier; și cu toate că unii-alții îi zic în deriziune *boier făcut*, copiii lui însă devin boieri și fii de boieri.

În timpul pe când ciocoiul îmblă după trăsura boierului, el află toate slăbiciunile stăpânului său și-i ajută cât poate ca să și le îplinească în paguba lui și în folosul său. Se întâmplă, însă, de multe ori că stăpânul ciocoiului să aibă și virtuți, dar aceste lucruri pătrate nu poate să intre în capul și-n inima cea triunghiulară și îngustă a ciocoiului plecat pe drumul de a deveni om mare cu orice preț.

Ca sofragiu se obicinuieste atât de mult cu mâncările delicatese, încât nu mai poate să trăiască fără friptură de fazan, brânză de Parma, salami de Verona, icre moi, conserve de Franca și vinuri din cele mai celebre dealuri ale Europei. Astfel dar, când

ciocoiul ajunge la gradul de vătaf, este corupt moralicește și fizicește până la măduva oaselor.

Înălțat la acest din urmă și mai suprem grad al slugăriei, ciocoiul devine prevăzător ca un prezident de cabinet... din Europa. Ideea ce-l preocupă ziua și noaptea este de a afla metotul prin care să-și facă stare. Diferite planuri i se prezintă în imaginațiune, unul mai întunecos decât cellalt; le studiază pe toate și, găsiindu-le realizabile, le pune în lucrare fără muștrare de conștiință.

S-a zis de mai mulți filozofi și cărturari că conștiința este cel mai aspru jude al criminalului. O fi, nu tăgăduiesc, dar vătaful de curte cunoaște secretul de a face din acest aspru judecător un consilier întocmai după cum îi trebuiește lui.

El zice în sine: „Tot omul este creat de Dumnezeu cu dreptul de a se hrăni pe pământ; de ce dar unii oameni au mai mult decât le trebuie, când alții nu au nici chiar mijloacele necesarii spre a se susține? De ce unii sunt puternici și alții nebăgați în seamă? De ce unii stăpânesc pământuri întinse, iar alții nu au nici chiar pământul necesar spre a se înmormânta? Aceasta este o stare de lucruri anormală — zice înțeleptul vătaf de curte — și cată să o combat din toate puterile”, adaogă el. Astfel dar, omul nostru, mergând din raționament în raționament și din deducție în deducție, devine comunist, fără știrea lui, și începe a pune în lucrare această doctrină atât de frumoasă și egalitară în aparență, cât este de hidoasă în fond.

Nu trece mult și ingeniosul vătaf de curte se pune cu ardoare a nivela starea societății după un metod mult mai practic decât al adevăraților comuniști. Încercarea reușește de minune; starea comunistului nostru se îmbunătățește cu aceiași repeziciune cu care se ruinează a stăpânului său. Își cumpără moșioare, vitișoare și alte diminutive de acestea care fac viața lesne și plină de plăceri.

După ce a ruinat de ajuns pe nenorocitul boier, care nu l-a lăsat să piară de foame pe drumuri și după ce și-a luat rangul de pitar, la care nu este vătaf de curte care să nu aspire, omul nostru caută un pretext și părăsește casa stăpânului său tocmai atunci când acesta simte cea mai mare nevoie de dânsul.

Este cunoscut că omul îmbogățit prin furtișag nu se satură niciodată de avere, oricât de bogat ar deveni, ci, din contră, caută nouă mijloace de a-și mări bogățiile. Căsătoria, dar, devine pentru dânsul o nouă mină de exploatat. Se propune ca ginere pe la toate fetele bogate; trimite samsari de căsătorie în toată țara și nu se însoară decât numai atunci când găsește o zestre după placul lui, fără să se turbure cât de puțin dacă femeia cu care-și leagă soarta este jună, frumoasă și crescută bine, sau slută și depravată.

Omul ce se însoară numai pentru ca să-și mărească starea niciodată nu ia soție bună. Ciocoiul o știe și aceasta, dar îi pasă foarte puțin, căci el nu are altă țintă decât realizarea planurilor sale celor ambițioase. N-apucă să treacă luna de miere și casa ciocoiului devine o cafenea în care se adună toată lepra societății. Soția lui devine o Messalină*; copiii se nasc Dumnezeu mai știe cum, cresc împreună cu slugile și, tocmai când ajung la gradul cel mai înalt al corupțiunii, îi trimite în Franca ca să învețe carte.

Nenorociții copii, lipsiți de educațiunea morală și neîntăriți prin virtuți și exemple de onoare învățate din casa părinților, cum ajung la porțile Parisului, cad în mâinile femeilor și junilor celor stricați, cari îi depravează și mai rău; iar când se întorc în patrie, în loc să aducă cu dânsii luminile Europei civilizate, nu aduc decât viciul și depravarea sau, dacă vreunul dintr-înșii reușește a învăța câte ceva, această cultură intelectuală, nefiind susținută de o educațiune morală, produce mai mult rău decât bine nenorocitei țări ce hrănește în sânu-i asemenea vipere.

---

* Valeria Messalina — cea de-a treia soție a împăratului roman Claudiu, renumită prin cruzimea ei.

Ciociul sau puiul de ciocoi, ajuns om de stat, se deosibește de omul onest prin mai multe fapte, iar mai cu seamă prin purtarea sa. El nu se pronunță definitiv pentru nicio doctrină politică, nu se face adept credincios al niciunui partid, nu doară că are spiritul drept și nepărtinitor, ci ca să poată exploata deodată toate doctrinele și partitile în folosul său.

Amorul de parie, libertatea, egalitatea și devotamentul sunt vorbele sacramentale ale ciociului, pe care le rostește prin adunări publice și private; dar aceste virtuți cetățenești, de care face atâta pompă, nu sunt decât treptele scării pe care voiește a se sui la putere; și uneori, când ele nu-i servă de ajuns, el aleargă la străini și primește de la dâșii posturi în țara sa.

Ajuns la gradul de mărire pentru care a comis toate mișeliile, a suferit toate umilințele și a declamat, fără de a le simți, toate virtuțile din lume, ciociul își ridică masca ipocriziei de la ochi și se arată lumii în mizerabila și uricioasa nuditate a sufletului său celui mic.

Inima lui, asprită de suferințele, umilirile și înjosirile prin care a trecut, devine incapabilă de orice simțământ frumos și uman. Libertatea presei îl supără, căci descoperă inichitățile vieții sale și nu-l lasă să despoaie de averi pe stat și pe particulari; funcțiunile statului le împarte la ciocoi cu cea mai mare prodigalitate și, ca să se poată folosi mai bine de orânduirile în serviciu, își recrutează un ciocoi tot de calibrul său și speculează printr-însul pânea nenorociților funcționari.

Iată tipul ciociului din toată țările și mai cu seamă din țara noastră, unde lumina adevăratei civilizațiuni n-a răsipit încă norii cei groși ai ignoranței și ai depravațiunei. Iată tipul ce ne propunem a urmări în deosebitele faze prin care el a trecut în secolul nostru, de la ciociul cu anterior și cu călămări la brâu al timpilor fanariotici, până la ciociul cu frac și cu mănuși albe din zilele noastre.

Partea I
CIOCOII VECHI
De la 1814 până la 1830

Capitolul I

Dinu Păturică

Într-o dimineață din luna lui octombrie, anul 1814, un june de 22 de ani, scurt la statură, cu fața oacheșă, ochi negri plini de viclenie, un nas drept și cu vârful cam ridicat în sus, ce indică ambițiunea și mândria grosolană, îmbrăcat cu un anterior de șamalgea rupt în spate; cu caravani* de pânză de casă văpsiți cafeniu; încins cu o bucată de pânză cu marginile cusute în gherghef; cu picioarele goale băgate în niște iminei de saftian, care fuseseră odată roșii, dar își pierduseră culoarea din cauza vechimei; la încingătoare cu niște călimări colosale de alamă; în cap cu cauc de șal, a cărui culoare nu se poate distinge din cauza peticelor de diferite materii cu care era cârpit, și purtând ca vestmânt de căpetenie o fermea de pambriu ca paiul grâului, căptușită cu bogasiu roșu; un astfel de june sta în scara

---

* Caravani — pantaloni. (n.a.)

caselor marelui postelnic Andronache Tuzluc, rezimat de stâlpii intrării și absorbit în niște meditațiuni care, reflectându-se în trăsăturile feței sale, lăsau să se vadă până la evidență că gândirea ce-l preocupa nu era decât planuri ambițioase ce închipuirea lui cea vie îi puna înainte și obstacolile ce întâmpina în realizarea lor.

În momentul acela, ușa scării se deschise și se arătă înaintea junelui un arnăut îmbrăcat numai în fir, cu pistoale și iatagan la brâu și tătarcă roșie blănită cu vulpe nafe. Mândrul albanez, fără să privească cât de puțin pe bietul june ce-i făcea temenele* până la pământ, strigă cu voce de stentor** : „Ioane, trage butca boierului la scară.”

Vizitiul, dupe ce plesni de câteva ori din bici și mai făcu câteva marafeturi prin care voia să arate abilitatea ce avea în meseria sa, trase butca la scară.

Nu trecu mult și se auzi pașii cei leneși și gravi ai marelui postelnic, ce cobora scara cu o cadență simetrică. Junele, a cărui atențiune era ațintită la cea mai mică mișcare ce se petrecea, auzi și el acest zgomot și cu un aer în care se vedea foarte curat neliniștea, ridică de la pământ două cutii cu păstrăvi și câteva găini; apoi vâri machinălicește mâna în sân și scoase un plic sigilat; iar după ce își strânse fermeneaua la piept și-și luă caucul din cap, lăsând să se vadă o căpățână rasă peste tot și numai în creștet, cu vreo câteva fire de păr, luă o poziție umilitoare și așteptă sosirea boierului. În fine postelnicul apără în scară îmbrăcat cu antiriu de cutnie ca gușa porumbului, încins peste mijloc cu un șal de Țarigrad, cu ișlicul în cap și învelit până la ochi cu o giubea de postav albastru, blănită cu blană de râs. El zări pe june și-i zise cu gravitatea unui boier de protipendadă*** :

---

*Temenele — complimente turcești. (n.a.)

** Stentor — personaj din Iliada. Aici are sens de voce puternică.

*** Boier de protipendadă — de prima clasă. (n.a.)

— Cine ești, măi băiete, și ce voiești de la mine? Junele căzu în genunchi și, sărutând pulpana antiriului, răspunse cu o voce lângedă ce inspira compătimire:

— Să trăiți întru mulți și fericiți ani! Sunt Dinu Păturică, nemernicul fiu al preaumilitei voastre slugi tretilogofăt Ghinea Păturică, fostul odinioară vătaf de curte al înălțimei voastre.

— Ei bine, spune-mi ce vrei de la mine?

— Am o scrisoare de la tata către preacinstitul și de bun neam obraz al măriei voastre.

— Ad-o-ncoace, să vedem acea scrisoare.

Junele se apropie de postelnicul ținând capul plecat până la pământ și-i dete scrisoarea; apoi căzu iarăși în genunchi și, stând în această pozițiune, așteptă răspunsul.

Boierul deschise scrisoarea și citi cele următoare:

Preamilostivului și bun neam al meu stăpân, cu cea de slugă supunere mă închin.

După sânta datorie ce am, ca un supus credincios viu a cerceta despre fericita și mie foarte scumpă sănătate a panevgheeniei tale, ca aflându-o pe deplin să mă bucur din rărunchii inimei mele, căci eu, din mila Domnului mă aflu în toată întregimea sănătăței și mă îndeletnicesc cu umilita mea slujbilită de sameș ce te-ai milostivit a-mi da. Am primit preacinstita scrisoare a blagorodniciei tale și cele ce îmi poruncești le-am pus în lucrare. Cele patruzeci lude* scutelnici: pescari, răcari, vânători și dărvari i-am împrăștiat în tot județul și crez că, cu ajutorul lui Dumnezeu și iușchiuzarlăcul smeritului tău rob, curtea blagorodniciei tale în scurtă vreme se va împlea de toate cele trebuincioase.

Alta am să te rog, arhon postelnice: fiul meu, înfățișătorul acestei umilite scrisori, a ajuns în ilichie și cu toate că m-am silit

---

* Lude — individe. (n.a.)